

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt

2025-07-28 Nr. 446

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2004 M. LAPKRIČIO 3 D. NUTARIMO NR. 1368 PAKEITIMO PROJEKTO

Lietuvos advokatūra, susipažinusi su patektu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 3 d. nutarimo Nr. 1368 „Dėl ikiteisminio tyrimo įstaigose, prokuratūrose ir teismuose esančių baudžiamųjų bylų ir jose esančių dokumentų kopijų, teismuose esančių administracinių, civilinių bylų ir jose esančių dokumentų kopijų įkainių nustatymo ir mokėjimo už bylos medžiagos kopijas tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektu (toliau – Projektas), teikia nuomonę.

Vertintina, kad patektu Projektu planuojama drastiškai padidinti įkainius už ikiteisminio tyrimo įstaigose, prokuratūroje ir teismuose ir jų archyvuose esančių baudžiamųjų, administracinių, civilinių bylų ir jose esančių dokumentų kopijas, motyvuojant tuo, kad šiuo metu galiojantys dokumentų kopijų įkainiai yra mažesni už realią paslaugos savikainą ir nebepadengia institucijų realiai patiriamų išlaidų, dėl ko institucijos patiria nuostolius.

Įkainių padidinimas grindžiamas tik pačių suinteresuotų institucijų – Nacionalinės teismų administracijos ir Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros – vidiniais paskaičiavimais, kurie nėra patvirtinti nei nepriklausomu auditu, nei viešai prieinamomis, skaidriomis kaštų analizėmis. Viešojo sektoriaus sprendimų priėmimas, ypač kai jie tiesiogiai paveikia piliečių teises ir finansinę naštą, reikalauja absoliutaus skaidrumo, aiškių ir patikrinamų metodikų. Nesant objektyvių duomenų, kyla pagrįstos abejonės dėl siūlomų įkainių pagrįstumo ir, ar jie iš tiesų atspindi realią savikainą, o ne potencialų siekį surinkti papildomų lėšų ir kitaip išspręsti, pavyzdžiui, nepakankamo institucijų finansavimo problemas. Manytina, kad tokiam drastiškam įkainių didinimui, kuomet dar didesnė finansinė našta atsiranda proceso dalyviams, trūksta objektyvaus ir pagrįsto ekonominio ir teisinio pagrindimo.

Pastebėtina ir siūlomų nustatyti įkainių disproporcija, lyginant su įkainiais, taikomais kitų viešųjų įstaigų ir net komercinių įmonių. Projekte numatyti įkainiai yra ženkliai didesni už dokumentų kopijų darymo paslaugas teikiančių komercinių įmonių, kurios siekia ekonominės naudos (pelno), nustatytus kainų tarifus. Pavyzdžiui, palyginus su šių įmonių nustatytais įkainiais:

- „Senora“: <https://www.senora.lt/spausdinimo-paslaugu-kainos> ;
- „Copymaster“: <https://www.copymaster.lt/trumpas-kainorastis/> ;
- „Kopicentras“: <https://www.kopicentras.lt/paslaugos/kopijavimo-paslaugos/juodai-baltas-ir-spalvotas-a4-a3-dokumentu-kopijavimas/> .

Be to, Projektu siūlomi įkainiai yra dideli ir lyginant su kitų viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų, kurios įkainius skelbia viešai, tokių kaip bibliotekos, ugdymo įstaigos ir panašiai, nustatytais įkainiais. Kaip pavyzdžiai gali būti pateikti Šiaulių apskrities P. Višinskio viešosios bibliotekos (<https://www.savb.lt/kitos-mokamos-paslaugos/>),

Lietuvos aukštosios jūreivystės mokyklos (<https://lajm.lt/wp-content/uploads/2023/09/Mokamu-paslaugu-ikainiai.pdf>), Kultūros paveldo centro (<https://kpc.kpd.lt/paslaugu-ikainiai/>) kainoraščiai. Atkreiptinas dėmesys, kad šios ir kitos viešosios įstaigos teikia kopijavimo paslaugas visuomenei už minimalų mokestį, siekdamas padengti tik dalį kaštų, o ne gauti pelno.

Teisinės sistemos institucijos, skirtingai nei komercinės įmonės, neturėtų siekti finansinės naudos iš viešojo administravimo paslaugų teikimo, todėl Projektu siūlomas bylų kopijavimo komercializavimas, manytina, yra nepriimtinas.

Patvirtinus Projekte siūlomus įkainius, A4 formato 200 lapų (įprastai sudarančių vieną bylos tomą) kaina asmeniui sudarys 42,00 Eur, o archyvinės bylos A4 formato 200 lapų (įprastai sudarančių vieną bylos tomą) kaina bus 52,00 Eur, o tai būtų didelė finansinė našta daugeliui proceso dalyvių, ypač atsižvelgiant į tai, kad reta byla susideda tik iš vieno bylos tomo.

Įkainių didinimas neturėtų apsunkinti galimybės gauti bylų medžiagos kopijas, ypač tiems asmenims, kurių finansinės galimybės yra ribotos, taip sukuriant disproporciją tarp proceso šalių. Dideli įkainiai gali sukurti finansinę disproporciją tarp proceso šalių, privilegijuojant turtingesnius asmenis ir apribojant teisingumo prieinamumą mažiau pasiturintiems. Tai prieštarauja pamatiniam teisingumo sistemos principui – užtikrinti vienodas galimybes visoms proceso šalims, nepriklausomai nuo jų turtinės padėties.

Ikiteisminio tyrimo įstaigos, prokuratūra ir teismai, teikiantys bylų kopijavimo paslaugas, teikia viešojo administravimo paslaugas, todėl svarbu, kad tokios paslaugos būtų teikiamos ne kaip pajamų šaltinis, bet kaip konstitucinių principų, tokių kaip teisė į gynybą, teisė į informaciją ir proceso šalių lygiateisiškumas, įgyvendinimo priemonė. Viešojo administravimo funkcijos taip pat neturėtų tapti komercinio pobūdžio paslaugomis, kurių tikslas yra gauti pelną ar kompensuoti kitas institucijos biudžeto spragas. Jų pagrindinis tikslas yra tarnauti visuomenės interesams ir užtikrinti teisingumo sistemos sklandų veikimą.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Projekte siūloma įkainių struktūra yra pernelyg supaprastinta ir neatspindi realių paslaugos kaštų diferenciacijos. Pavyzdžiui, nėra diferencijuojamos kopijos pagal apimtį – nors kopijuojant didesnę dokumentų kiekį, vienos kopijos savikaina paprastai proporcingai mažėja dėl masto ekonomijos, ši aplinkybė visiškai neatsispindi siūlomuose įkainiuose. Tai reiškia, kad asmuo, kopijuojantis kelis šimtus puslapių, mokės tą pačią kainą už puslapį kaip ir asmuo, kopijuojantis tik kelis.

Be to, Projekte nenumatyti skirtingi tarifai juodai baltoms ir spalvotoms kopijoms, nors pastarosios yra ženkliai brangesnės dėl didesnių eksploatacinių medžiagų (dažų) sąnaudų. Tokia vieninga, nediferencijuota kainodara gali lemti ne tik neproporcingą finansinę naštą proceso dalyviams, bet ir neefektyvų pačių institucijų resursų naudojimą. Institucijos, teikdamos brangesnes spalvotas kopijas už tą pačią kainą kaip juodai baltas, potencialiai patiria papildomų nuostolių, arba, kas labiau tikėtina, didina juodai baltų kopijų kainą, kad kompensuotų spalvotų kopijų kaštus, tokiu būdu neteisingai apmokestindamos vartotojus.

Tokia vieninga kainodara gali lemti tiek neproporcingą finansinę naštą proceso dalyviams, tiek neefektyvų institucijų resursų naudojimą.

Projekte numatyta kainodara, suvienodinanti popierinės ir skaitmeninės kopijos kainą, taip pat neskatina nei institucijų, nei proceso dalyvių rinktis aplinkai draugiškesnių ir pigesnių skaitmeninių sprendimų. Tai prieštarauja Lietuvos valstybės ilgalaikiai skaitmeninimo politikai, kurios tikslas yra mažinti popieriaus naudojimą, didinti elektroninių dokumentų apyvartą ir skatinti efektyvesnį resursų valdymą. Minimalus

kainos skirtumas tarp fizinės ir skaitmeninės kopijos neturi jokios motyvacinės galios pasirinkti skaitmeninį variantą ir stabdo pažangą bei efektyvumo didinimą teisinėje sistemoje. Tai ne tik neskatina modernizacijos, bet ir prisideda prie nereikalingo gamtos resursų eikvojimo.

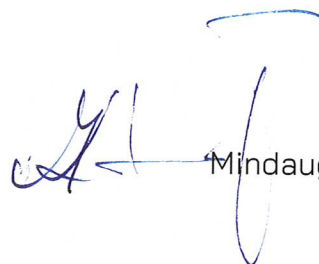
Dažniausiai dėl bylų kopijų kreipiamasi į institucijas ir teismus tada, kai byla vis dar yra popierinė, o ne elektroninė. Todėl popierinės ir skaitmeninės bylos kopijos kainos minimalus skirtumas neskatins nei proceso dalyvių, nei institucijų siekti elektroninių bylų sudarymo. Tai neatitinka **ekonomiškumo principo ir valstybės siekio skaitmenizuoti teisinius procesus**, greičiau yra neefektyvi ir finansiškai nuostolinga tiek institucijoms, tiek piliečiams.

Atsižvelgdama į išdėstytas pastabas, Lietuvos advokatūra rekomenduoja pasiūlyti Projekto rengėjams pateikti aiškesnius, detalesnius ir, svarbiausia, nepriklausomais duomenimis pagrįstus kaštų paskaičiavimus, nustatyti proporcingus ir lankstesnius įkainius, juos diferencijuojant atsižvelgiant į kopijų apimtį (pritaikant mažesnę vieneto įkainį didesniai kopijų kiekiui), atskiriant juodai baltų ir spalvotų kopijų kainas, atspindint realius jų kaštus, skatinti proceso skaitmenizavimą nustatant reikšmingai mažesnius įkainius už skaitmenines kopijas, lyginant su popierinėmis, arba skaitmeninių visai neapmokestinti - visa tai paskatintų proceso dalyvius rinktis aplinkai draugiškesnį, tvaresnį ir ekonomiškai efektyvesnį būdą, bet ir motyvuos pačias institucijas sparčiau pereiti prie elektroninio bylų, dokumentų tvarkymo.

Maloniai prašome įvertinti šiuos pastebėjimus ir pranešti apie tolimesnę Projekto derinimo eigą.

Iš anksto dėkojame už bendradarbiavimą.

Advokatų tarybos pirmininkas

 Mindaugas Kukaitis